

Eva Söderberg läser Simone de Beauvoir:

BEAUVOIR VERSUS BARBRO: ÖMMANDE KNOPPAR OCH DROPPANDE BLOD

I *Det andra könet* använder Simone de Beauvoir både skönlitteratur och kvinnors personliga vittnesmål för att ge exempel på hur omstörtande flickans liv på pubertetströskeln kan vara. Det som, enligt Beauvoir, då händer är att ”barnets kropp blir en kvinnokropp, blir kött”, och de narrativ hon hänvisar till ingår i diskurser om flickor och flickskap. Jag läser de anvisade sidorna om ”detta oroande ögonblick”, river ut dem, rullar ihop dem och går fram till bokhyllan.

Detta är min slagruta!

Detta är mina lackmuspapper!

Nu ska sanningshalten i talet om den pubertala flickans smärtsamma förköttligande prövas i relation till andra narrativ.

Vid bokhyllan gör rullen utslag först vid bokstaven L, men Astrid Lindgrens Pippi åt ju krumelurpillen så att den utveckling som Beauvoir talar om kunde bromsas. Kanske kan pillren ses som författarens reaktion på minnet av hur det var att lämna den lyckliga barndomen och gå in i puberteten. Nästa författare är Barbro Lindgren. Rullen darrar till vid hennes trilogi om flickan Barbros liv mellan tio och femton års ålder i slutet av 1940- och i början av 1950-talet: *Jättehemligt*, *Världshemligt* och *Bladen brinner*.¹ Nu vecklar jag ut rullen och sänker sidorna i den hemliga dagboksbygden. Behåller de sin grundfärg harmonierar texterna med varandra, fårgas de röda indikeras en avvikelse.

Omgående börjar en textrad lysa röd: *När bröstet och hårväxten utvecklas föds en känsla som ibland förvandlas till stolthet men som ursprungligen är skam...* Här talar

Beauvoir om flickan som iakttar sig själv med skräckblandad förvåning, som ångestfullt bevakar svällandet ”av de hårda och aningen ömmande knoppar som framträtt

Kanske, skulle Beauvoir säga, är det för att hennes kropp undflytt henne och hon börjat bli en annan?

under bröstvårtorna, som tidigare var lika harmlösa som naveln”. Brösten hemsöks av ”man vet inte vilket okänt dovt agg”. Detta står i kontrast till flickan Barbro i dagboks-trilogin som avundsjukt och längtansfullt bevakar bröstens utveckling hos andra, som stoppar näsdukar i mammas bh för att få visionen av ”små toppar” på sig själv och som hyser agg mot bröstens långsamhet. Och hon skulle bli tokig om hennes kamrats skulle börja växa före hennes.

När bröstet till sist anas som något litet knöligt och ömmande hoppas hon för en sekund att det inte är kräfta. I nästa ögonblick har hon bestämt vilken tröja som på bästa sätt framhäver knölnarna.

När kamraten Kajsa undrar vad guppen på tröjan är – två pressade lingon på en bräda? – blir Barbro ändå glad.

Kajsa hade i alla fall sett bröstet!

Nästa textrad som färgas röd är: *Hon är vare sig guld eller diamanter utan en underlig materia, flytande och obestämd, i vars inre en oren alkemi utvecklas.* På Barbros lista över allt som borde finnas för att livet skulle vara härligt har bröstet och mensens topp-placeringar. Hon blir så glad när mensens

äntligen kommer. På kamraten Cissi kom den också och upptäcktes av Pyttan som stod under ett äppelträd som Cissi klättrat upp i. Det enda pinsamma med mensens tycks ha varit att gå och köpa Mimosett av gubben i färgaffären.

Beauvoir skriver om flickans pubertet vid tolv, tretton års ålder som trots att dess förändringar ligger i de lagar som styr existensen ändå innebär kamp och slitningar. Nästa rad från Beauvoir som förändras blir inte helt röd utan skiftar bara: *Oavsett hur upplyst hon är anar hon i dessa förändringar en ändamålsenlighet som sliter loss henne från henne själv; så kastas hon ut i en livscykel som överflyglar den egna existensens ögonblick(...).*

Här skriver Beauvoir om flickans känsla att hennes kropp undflytt henne, blir främmande och inte längre ett tydligt uttryck för hennes individualitet. Hon uppfattas av andra som ett ting, är rädd för att bli kött och visa sig som kött. I *Världshemligt* tycker Barbro att nu ”när jag är mittemellan tolv och tretton, är den härligaste tiden.” Den ångest som Beauvoir ger exempel på från litteraturen har Barbro känt redan tidigare. Nu kretsar hennes funderingar kring vad en människa visar upp utåt och hur hon är inombords. Barbro reflekterar över diskrepansen mellan det inre och yttre och känner sig ensam ju äldre hon blir. Kanske, skulle Beauvoir säga, är det för att hennes kropp undflytt henne och hon börjat bli en annan? I dagbokstrilogin blir det tydligt hur det existentiella perspektivet, den heterosexuella matrisen och romantiska diskursen samverkar i Barbros flickgörande och kvinnoblivande. Hon vill hitta någon – kanske den ende? – som är

rätt för henne och han måste förstå hur hon är, på insidan.

I förordet till *Det andra könet* påminner Eva Gothlin om att Beauvoir trots sitt motstånd mot biologiskt tänkande är färgad av samtidens föreställningar då hon beskriver kvinnans fysionomi.² Barbro Lindgrens dagbokstrilogi baseras på material och minnen från samma tid, men den är gestaltad litteratur, en konstnärlig bearbetning som också är präglad av sin tillkomsttid, det tidiga 1970-talets radikaliseringsprocesser och framväxten av den nya kvinnoörelsen. Som en frigjord Pippi (som Barbro kände från barndomen) men utan krumelurpilller och med 70-talets vind i seglen framstår i synnerhet flickan Kajsa i dagbokstrilogin. Hon tar för sig sexuellt och ställer brutalt uppriktiga frågor till lärarna i skolan – tycker fröken bäst om gummi eller skum, till exempel – och hon väljer att inte skämmas över kvinnokroppens funktioner. När hon har mens och råkar lämna en rand av små bloddroppar efter sig då hon går ut från klassrummet hukar hon inte. Tre gånger i följd *skriker* hon: ”O, vad det är härligt när blodet droppar!”. Sista gången för att den äldre manlige musikläraren ska förstå.

Kajsa bildar förtrupp till de stora menstruationsspelen i Gerd Brantenbergs *Egalias döttrar*, där kvinnor i triumfmarsch går fram med mörkröda fanor och viftande bindor.³ Hennes karnevaliska soloframträdande sker i en anda som inte står Pippis efter vad gäller ljudnivå och att framhäva den egna personen.

Här är det inte fråga om oren alkemi utan om äkta, rött droppande blod!

Slutsats: en föds inte till författarinna, en blir det – var och en i sin tid och i sitt kulturella sammanhang.

Noter

- 1 Barbro Lindgren: *Jättehemligt*, Rabén & Sjögren 1971, *Världshemligt*, Rabén & Sjögren 1972 och *Bladen brinner* Rabén & Sjögren 1973.
- 2 Eva Gothlin: ”Förord”, Simone de Beauvoir: *Det andra könet*, Adam Inczedy-Gombos och Åsa Moberg (övers.), Norstedts 2008, s. 12.
- 3 Gerd Brantenberg: *Egalias döttrar*, Ebba Witt-Brattström (övers.), Bokförlaget Prisma 1978, s. 226.

Eva Söderberg är lektor i svenskämnets didaktik, Stockholms universitet.

E-post: eva.soderberg@isd.su.se